

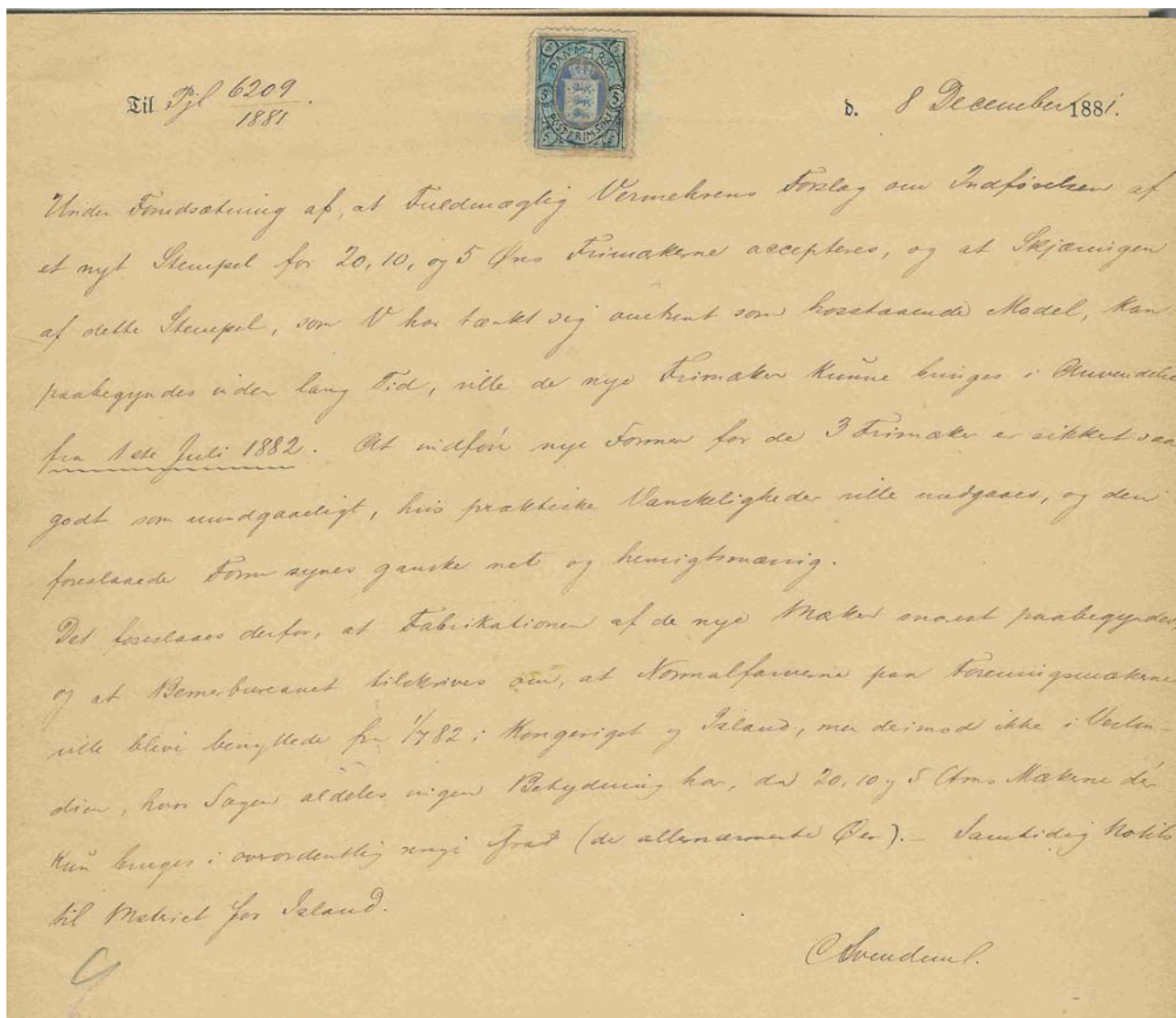
Tilblivelsen af våbentypeudgaverne.

Det var et ønske fra UPU, der var årsagen til at Danmark fik ny frimærkerne, dem vi betegner som våbentypen. Der blev fra verdenspostforeningen, UPU, allerede i 1878, fremsendt en skrivelse til alle medlemslandene om, at udtale sig og eventuelt støtte et forslag, om ensartede farver til laveste takster landene imellem, for tryksager, brevkort og brev. De forskellige lande skulle også fremsende farverne på deres laveste tilsvarende takster.

Det danske Postvæsen havde, på daværende tidspunkt, værdierne 5 øre frimærke - rød/blå, 10 øre postkort grøn, og 20 øre frimærke grå/rød, men det blev ikke de farver man mest brugte medlemslandene imellem. Det var jo den type vil herhjemme kaldte tofarvede udgaver.

Februar 1879, UPU sender en rundskrivelse til medlemslandene, hvori det fremgår at Danmark tilslutter sig ideen, det viste sig også, at de mest brugte farver var grøn, rød og blå. Det skulle så igen svare til den franske møntenhed, 5 centimer grøn for tryksager, 10 centimer rød brevkort og 25 centimer blå brev. Det blev så omskrevet til dansk mønt, 5 øre, 10 og 20 øre.

En kopi af et brev beroende i postmuseets varetægt, dateret 8 december 1881, fremgår det, at under forudsætning af fuldmægtig Vermehrens forslag om indførselen af nye stempler til 5, 10 og 20 øre accepteres, som Vermehren har tænkt sig omtrent som hosstående model, kan skæringen begynde inden lang tid. Øverst på brevet ses en råskitse af et frimærke, meget lig det endelige resultat af våbentypetegningen. Brevet er underskrevet Svendsen, muligvis en person fra ministeriet hvorunder Postvæsenet med takster og udgivelser og andet var underlagt.

Her til venstre ses det udkast som er øverst på brevet, det er tydeligt sikkert bagsiden af et frimærke, påsat et udklippet våbenskjoldet fra et tjenestemærke, se sammenligningen, det er tydeligt, at det er skitsen der ligger til grund for det færdige resultat.

Først herefter har kunstmaler Nilaus Frstrup (1836 – 1909), efter anmodning fra Generaldirektoratet, udført en stor tegning med 3 forskellige

hjørneornamenter. Gravør L. Lauter formindskede, nedpantograferede

tegningen og derefter blev der fremstillet enkelte aftryk, essays, med de forskellige hjørneornamenter, hvoraf det ene blev valgt. Efter lidt ændring af løverne i våbenskjoldet, blev det endelige resultat det vi i dag kender som 1. udgave de små hjørnetal.

Stemplerne blev sikkert udført i messing og mangfoldiggjort via galvanotypi, men galvanonerne havde ikke den kvalitet som man kunne ønske, aftrykkene blev ofte udflydende og farvefyldt, nok mest det sidste, hvad sikkert var årsagen til, at man efter kun 3 tryk af 20 øren, kasserede galvanonerne og nye skulle fremstilles.

Det blev denne gang gravør Philip Batz der fremstillede et stempel i stål, og da man denne gang ønskede de farvegivende områder mere frilagt, kunne det ikke undgås at der blev nogle ændringer i forhold til den første udgave. Dette stempel blev grundelement i de andre værdier kun med de ændringer værditalle giver.

Udgaverne i 20 øre Våbentype

1. udgave, små hj.tal, 1882 – 1883. Tryk 1 –3.

Takket 14 x 13½. Vm.II

Til denne udgave, blev der fremstillet et antal der passede til en trykform, svarende til et ark af 100 stk., dertil et antal reserver på mindst 12 stk. Det antal fremkommer ved, at der blev udskiftet 10 galvanoner til 3. tryk og så var der 2 forskellige til de isolerede. Denne udgaves galvanoner viste sig ikke så holdbare, sikkert på grund af, at de fritliggende områder ikke var dybe nok og derved ikke kunne give et tilstrækkeligt fint tryk. Efter al sandsynlighed var originalstemplet fremstillet (skåret) i messing, som er et meget blødere materiale end stål, og derfor ikke kan holde til for dybe fri områder. Derfor blev de sikkert kun anvendt til de første 3 tryk af 20 øren.

Da der kun blev fremstillet mindst 112 galvanoner, og papirformatet stadig var beregnet til et dobbeltark, var det nødvendigt at foretage 2 trykninger, først med vandmærket i papiret i normal position, anden gang vendes papiret 180 grader hvorved det næste tryk blev med vandmærket omvendt, hvad sikkert er årsagen til, at der i denne udgave findes enormt mange omvendte vandmærker.

2. udgave, store hj.tal, 1884 – 1897. Tryk 4 – 20.

Takket 14 x 13½ og 12¾. Vm.II

De erfaringer der blev gjort med galvanofremstillingen til 1. udgave, har helt sikkert resulteret i, at der blev fremstillet et originalstempel i stål, (forefindes på Post og Tele Museet) derved fik man de fritliggende områder så dybe, at der kunne fremstilles galvanoner der kunne holde til mange tryk uden at det gik ud over kvaliteten. Denne gang fremstilledes et antal, der svarede til at trykke 2 frimærkeark, betegnet som en trykform, det svarer til 200 stk. galvanoner plus de reserver der jo altid er nødvendige. Ifølge skriftstøber Friis regnskabsbog blev der påsat fod på 238 stk. galvanoner, indført i regnskabet den 29 november 1883, der er sikkert fremstillet 240 stk. galvanoner, men de 2 der mangler har man sikkert brugt til at fremstille patricer til 5 øre og 10 øre galvanonerne.

Ved studier af denne udgave har det vist sig, at der til 2. udgave blev fremstillet en 15 blok af galvanoer, med heraf også 15 forskellige kendetegn, benævnt matricetyper. Denne blokenhed er udgangspunktet for alle galvanoerne der blev fremstillet i tiden fra 1884 til udgaven ophørte 1905. Det er nemlig de samme matricetyper der forekommer i hele perioden, dog er der fra tryk 18 ophør af nogle af de mest kendte galvanofejl, som for eksempel det store brud i ramme øst og bøjede rammehjørnet nord øst og sydøst. Det var Lasse Nielsens der gjorde den iagttagelse, at der i tryk 18 blev udskiftet 40 galvanoer, de nye galvanoer blev brugt til øverste rækker 1 – 10 og nederste rækker 91 – 100, da det jo er dobbeltark passer antallet med de 40 stk.. Det blev dog kun til 3 tryk de nye galvanoer blev brugt, nemlig tryk 18, 19 og 20, der blev det sidste tryk galvanoerne blev anvendt til. Det var jo øverste og nederste rækkes galvanoer der blev udsat for et hårdere tryk, end resten af galvanoerne, det ses tydeligst på nederste række, hvor det hårde tryk og slippet er mest synligt. Det skal bemærkes, at papiret kun var fastgjort i den ene ende, der hvor papiret ramte trykelementet, det kan jo være årsagen til det er tydeligst i bunden, der var jo ikke hold på enden af papiret, som der derved kunne komme et sliptryk, der til tider fordoblede ramme syd.

3. udgave, store hj.tal, 1897 – 1905. Tryk 21 – 39.

Takket $12\frac{3}{4}$. Vm.II og Vm.III

På grund af slidtage blev alle galvanoerne udskiftet i 1897, den eneste forskel fra 2. til 3.udgave er, at der fremkommer nye galvanofejl, det er de samme matricetyper der fortsætter og stadig samme antal fra m.1 til m.15.

20 øre Våbentype 2. udgave, tryk 4 – 20, 1884 – 1897.

Resultatet af mine studier af 20 øre Våbentype, er hovedsagelig baseret på de ark der forefindes i Post og Tele Museets beholdning, dertil er der dog fundet større eller mindre enheder, der delvist har kunnet supplere de mangler der er i arkene.

Frem for at remse de ark op der forefindes, er det trods alt nemmere, at konstatere hvilke ark der mangler.

Tryk 4, det første tryk i 2. udgave, kendes slet ikke i ark eller større enheder, arkene fra tryk 7 B, 13 B, 18 A og 20 B mangler ligeledes.

Ved studierne af udgaven har det viste sig, at der i trykperioden til tryk 14, var sket en afbrydelse og en adskillelse af trykformen, der igen resulterede i ny setting.

Denne opdagelse skal faktisk tillægges tidligere våbentypesamleren Mogens Juhl, idet han påviste et lodret par, nr. 90 og 100, hvor nr. 90 var isoleret små hjørnetal, det beviste at der var endnu en setting med isoleret galvano, den placering var ikke kendt, det blev så til den ottende af slagsen.

Men der manglede så arkene til tryk 14a A og 14a B. Det findes til dato kun striber og blokke af A arket, af B arket kendes et arkstykke på 41 mærker og nogle striber.

Der er i udgaven 15 forskellige matricetyper, (matricetyperne findes op til 16 gange i dobbeltarket), de ligger så igen til grund for opdelingen og sorteringen af galvanofejlene (hver enkelt galvanofejl findes kun én gang i dobbeltarket).

Betegnelsen for en galvanofejl er for eksempel:

g.2.101-6 – forklaring er følgende: g.2 = galvanofejl 2.udgave, g.2.101 = galvanofejl nr.101,

2.1.1-6 = galvanofejl 2. udgave nr. 101 med matricetype 6.. Det er for resten den kendte galvanofejl med stort brud i ramme øst. Nummeret er tildelt på den måde, at der er 20 nr. pr. matricetype, m.1 har nr. 1 - 20, m.2 har 21- 40 og så videre. Det samme er gældende for 3. udgave her er blot 2 udskiftet til 3.

Takningen.

Dertil er brugt kamtakningsmaskinerne KI, KII, KIII der betegnes som fintakket med $14 \times 13\frac{1}{2}$ og $12\frac{3}{4}$ der betegnes som grovtakket.

KI ophører i perioden hvor tryk 9 perforeres i 1889, og KIII bliver taget i brug, så her er der 3 forskellige takninger i dette tryk, KI, KII og KIII..

Skiftet mellem de fintakkede og de grovtakkede sker i tryk 17, sikkert på grund af, at der faldt eller knækkede en nål i kammen, så der mangler et takningshul i 7 af rækkens mærker , derved fik vi endnu en variant nemlig KII med takningsfejl. Så der er rigtig noget at lede efter i dette tryk nemlig KII, takningsfejl på KII, KIII og endelig takket 12¾.